

NOZARES EKSPERTA ZIŅOJUMS AUGĻKOPĪBĀ

Biedrība „Latvijas augļkopju asociācija”

Sagatavoja: Māra Rudzāte



Nozares mērķis.

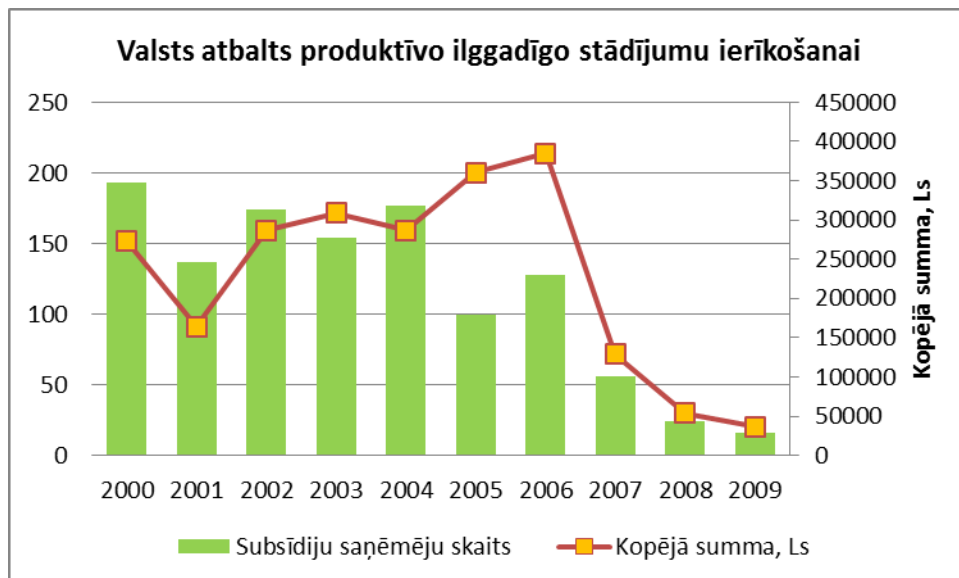
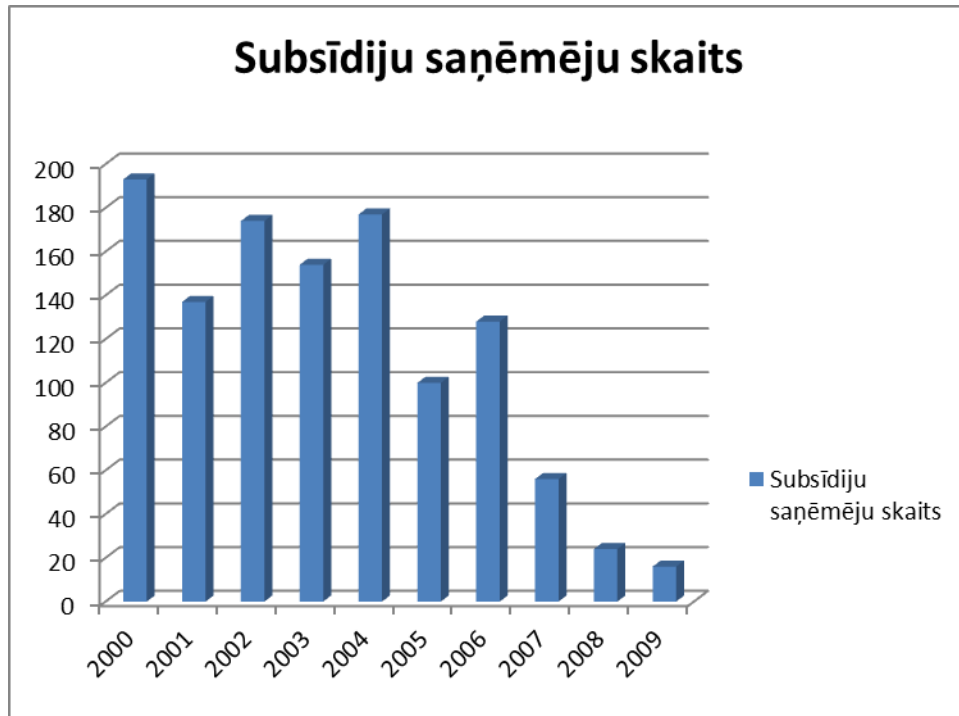
Augļkopības nozares galvenais mērķis ir ražot kvalitatīvu augļu un ogu produkciju un nodrošināt ar to vietējo tirgu, kā arī meklēt eksporta iespējas.

Augļkopības nozares raksturojums.

Pēc statistikas datiem Latvijā nekad nav bijušas tik mazas augļu un ogu dārzu platības kā pašreiz. Lai apmierinātu tikai Latvijas iedzīvotāju vajadzības ar svaigiem augļiem un ogām un pārstrādes rūpnīcas ar izejvielām, dārzu platībām Latvijā vajadzētu sasniegt **25 – 30 tūkst. ha**. Tomēr šādā tempā, kā pašreiz tiek stādīti augļu dārzi mēs vēl ilgi ēdīsim importētos augļus. Latvijā audzētie augļi un ogas ir ar īpašu specifisku garšu, kas raksturīga vienīgi šai klimatiskajai zonai, tāda nepiemīt importētajai produkcijai.

80. gados augļu koku un ogulāju platības sasniedza ap 30 – 35 tūkst. ha. 90. gados tās samazinājās līdz 12 tūkstošiem hektāriem. Galvenais platību samazināšanās iemesls bija stādījumu novecošanās un importa produkcijas ieplūšana. Lai atjaunotu augļu un ogu dārzu platības Latvijas Republikā (LR), sāka maksāt subsīdijas par ilggadīgo stādījumu ierīkošanu. Gados, kad tika maksātas valsts subsīdijas, vienā gadā tika ierīkoti pat 400 hektāri ilggadīgo stādījumu. Pašreiz ir iespējams saņemt atbalstu par ilggadīgo stādījumu ierīkošanu no modernizācijas programmas. Lai ierīkotu stādījumus un saņemtu atbalstu, vispirms ir jāveic ieguldījumi un tikai pēc projekta pieņemšanas un pārbaudes, zināmā laikā var saņemt atbalstu, pie kam **nevar izmantot savā saimniecībā izaudzēto stādāmo materiālu**. Un ņemot vērā to, ka tikai pēc apmēram 4-5 gadiem tiek iegūta pirmā raža, bet visu šo laiku stādījums ir jākopj un jāiegulda pietiekoši liela nauda, to var atļauties tikai tāds zemnieks, kuram ir vēl citi ienākumi vai pietiekoši lieli uzkrājumi.





Gads	Subsīdiju saņēmēju skaits	Subsīdiju gadījumu skaits	Kopējā summa, Ls
2000	193	193	272622,00
2001	137	277	164305,87
2002	174	174	286485,16
2003	154	260	309 013,40
2004	177	248	286 362,29
2005	100	125	360 000,01
2006	128	159	384 922,00
2007	56	61	129 336,59
2008	24	24	53 589,37
2009	16	17	36 879,04
Kopā	1159	1538	2 283 515,73

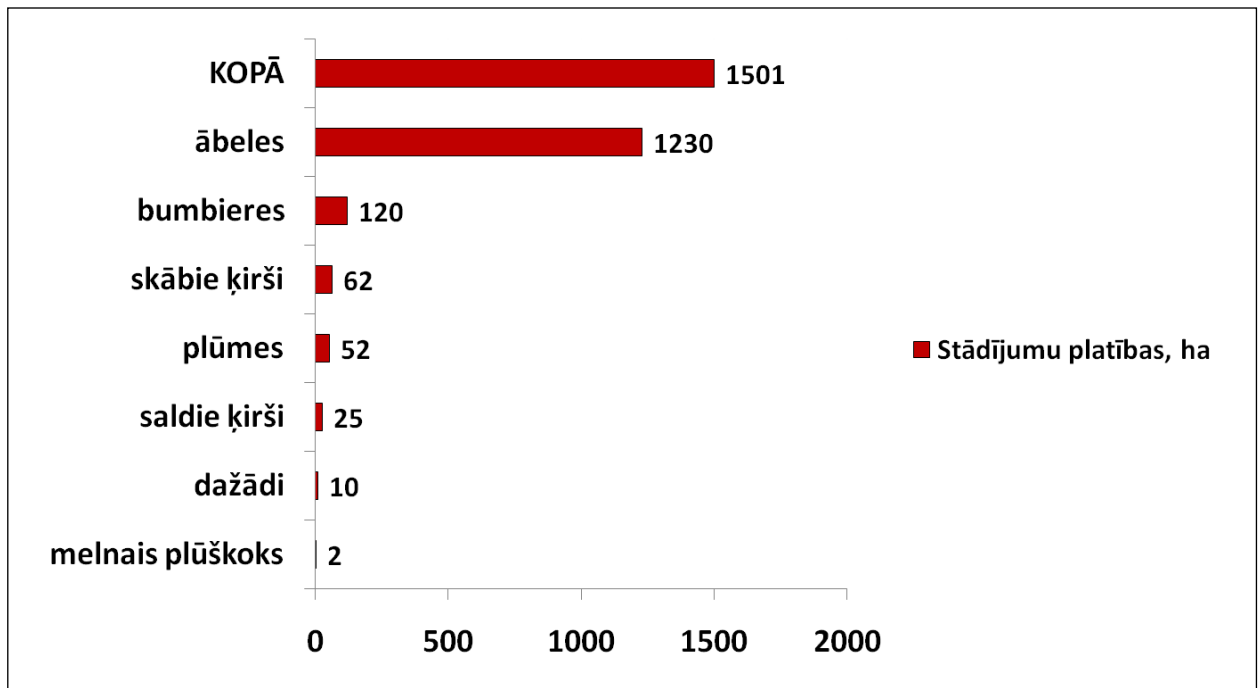
**Zemkopības ministrijas
dati**

10 gados ir saņemts- 2,283515.73

Viens zemnieks, vienā pasākumā ir vidēji saņēmis 1970 Ls lielu atbalstu.

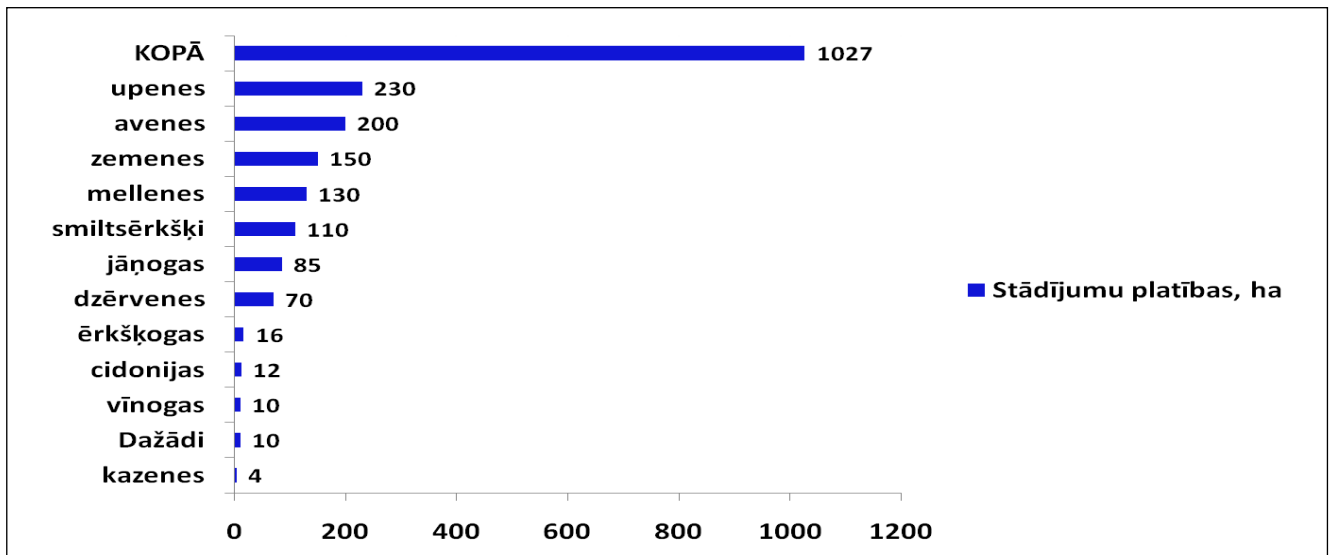


Latvijas Augļkopju asociācijas dati par komercaugļkopību Latvijā (augļukoki)



Šajā tabulā redzam, ka visvairāk Latvijā tiek audzētas ābeles, tad seko bumbieri un ķirši.

Latvijas Augļkopju asociācijas dati par komercaugļkopību Latvijā (ogulāji)



No ogām Latvijā visvairāk tiek audzētas upenes, tad seko avenes un zemenes. Arvien vairāk Latvijā tiek audzētas arī krūmmellenes un liellogu dzērvenes, šīs kultūras pie mums tiek audzētas salīdzinoši nesen, bet ir kļuvušas ļoti populāras. Pateicoties valsts atbalstam, tika ierīkoti arī vairāki vīnogu dārzi. Liellogu dzērvenes mūsu valstī ir perspektīva eksporta kultūra, jo klimatiskie apstākļi šo ogu audzēšanai Latvijā ir ļoti piemēroti, bet šo ogu pieprasījums pasaules tirgos ir liels. Savukārt citās ES valstīs, nepiemērotu klimatisko apstākļu dēļ, šīs ogas audzē maz.

Diemžēl šeit gan arī jāmin, ka LAA rīcībā vairs nav pati jaunākā informācija par komercaugļkopību, jo trūkst līdzekļu datu bāzes atjaunošanai. Šobrīd vispār nav īsti skaidrs, kas šos datus apkopo, jo informāciju par audzētājiem daudzas valsts institūcijas prasa „Latvijas augļkopju asociācijai

Protams datus par augļkopību vāc arī Centrālā statistikas pārvalde, bet tur tiek uzskaitīti visi augļu koki un krūmi, vai tie ir vēl ražojoši, vai nē, vai tie ir piemājas dārziņā, vai komercdārzos, tas diemžēl netiek nodalīts. Zemāk esošajā tabulā varam aplūkot situāciju pēc CSP datiem

Augļu koku un ogulāju stādījumu kopplatība, tūkst.

2004	13.1
2008	7.4
2009	6.2
2010	7.3

Pēc CSP datiem

Tāpat noderīga būtu informācija par šķirnēm, kas šobrīd vairs netiek apzināta, bet lai to iegūtu vislabāk būtu apsekot saimniecību uz vietas.

Atbalsts augļkopjiem

Latvijas augļkopju asociācija jau kopš dibināšanas ir aktīvi iesaistījusies visos ar augļkopību saistītajos jautājumos, kas tika izskatīti Zemkopības ministrijā un ES. Arī tagad augļkopjiem tiek piedāvātas iespējas saņemt valsts un ES līdzfinansējumu dažādos pasākumos.

1) Stādījumu ierīkošana. Augļkopji var saņemt valsts un Eiropas Savienības atbalstu atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā pasākumam "Lauku saimniecību modernizācija"

Pasākumā atbalsta šādas aktivitātes: investīcijas tādu jaunu iekārtu, tehnikas, aprīkojuma, informācijas tehnoloģiju un programmu nodrošinājuma iegādei un uzstādīšanai, kas paredzētas lauksaimniecības produktu ražošanai un iepakojšanai, augļu glabātuvju būvei, **kā arī ilggadīgo augļkopības kultūraugu (izņemot zemenes) stādu iegādei, stādījumu balstu sistēmu, žogu, žogu balstu iegādei, uzstādīšanai un stādījumu ierīkošanai.** Šeit gan ir jāseko līdzi, kad programma tiek atvērta, tikai tad ir iespēja iesniegt savu pieteikumu. Bieži vien nauda attiecīgā reģionā jau ir beigusies, bet zemnieks tieši tad ir sakrājis savu finansējumu un grib stādīt vai kaut ko būvēt, dažreiz ir grūti savākt nepieciešamos punktus un pretendents paliek aiz svītras.

LAA uzskata, ka arī turpmāk ir ļoti svarīgi saglabāt atbalstu ilggadīgo stādījumu ierīkošanai. Maldīgs ir uzskats, ka toreiz, kad maksāja valsts subsīdijas tika iestādīti tik daudz dārzu, ka tagad jaunus stādījumus vairs nevajag. Piemēram krūmogulājiem ražošanas ilgums nemaz nav ļoti ilgs, tie ir jāatjauno.



Stādījuma kultūra	Gads, kurā stādījums sāk ražot	Gads, kurā stādījums beidz ražot
ābeles atkarībā no potcelma	4-6	25-40
bumbieres	6	35
Plūmes, jāņogas, smiltsērķšķi	4	15
skābie ķirši	5	15
saldie ķirši	7	30
zemenes	2	4
Avenes, kazenes, upenes, cidonijas	3	12
krūmmellenes	5	50
dzērvenes	5	100

Materiāltehniskā bāze.

Augļkopības nozarē ļoti trūkst augļu glabātuves, speciālā dārzu apstrādes tehnika, šķirojamā, pakojamā tehnika, kā arī ar aukstumiekārtām aprīkotais piegādes transports.

2) Integrētā augļkopība. Ideja, ka Latvijā vajadzētu attīstīt atbilstīgu integrēto audzēšanu arī radās pašiem augļkopjiem LAA un (Latvijas valsts augļkopības institūtam) LVAI. Pateicotes augļkopju sadarbībai ar ZM, tika panākts, ka sākotnēji šo projektu atbalstīja no valsts subsīdijām, tagad šis pasākums ir Lauku attīstības programmas 2007-2013" "Agrovides maksājumi" apakšpasākuma **Integrētās dārzkopības ieviešana un veicināšana (IDIV)**, pasākuma mērķis ir samazināt augu aizsardzības līdzekļu un mēslošanas līdzekļu lietošanu un sekmēt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, veicinot integrētās audzēšanas metožu pielietošanu dārzkopībā.



Uzskatam, ka programma darbojas labi, vienīgi reizēm saņemam pārmetumus saistībā ar VAAD veiktajām pārbaudēm, ka nav vienota pārbaudes sistēma, tā mēdz atšķirties pa reģioniem, būtu ideāli izstrādāt augļkopjiem paraugus kā pareizi aizpildīt visus nepieciešamos žurnālus.

Visiem zināms, ka produkta kvalitāte ir ļoti būtiska, šāda programma palīdz uzlabot produkcijas kvalitāti. Ir svarīgi gūt maksimālo ražu, tas palīdzētu arī piedāvāt izdevīgāku cenu pircējiem.

Atblasts augļu un dārzeņu ražotāju organizācijām.

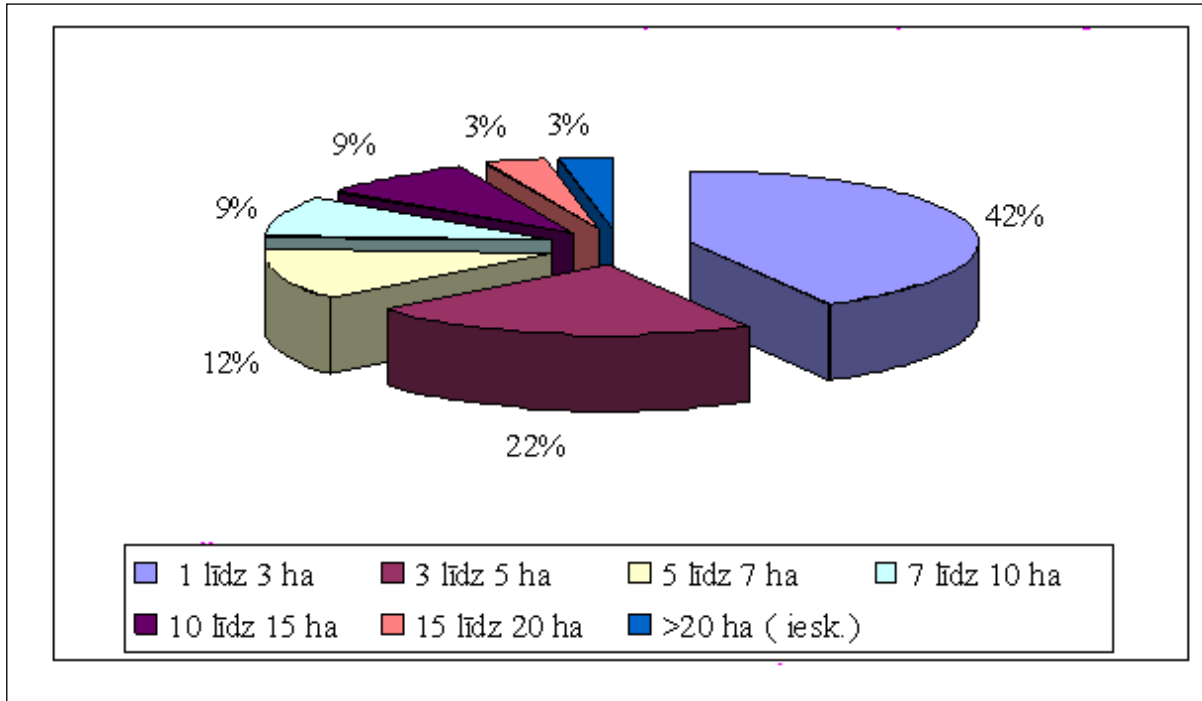
Pasākuma mērķis ir atbalstīt un veicināt ražotāju grupu veidošanos un darbību augļu un dārzeņu nozarē.

Ražotāju grupa pasākuma izpratnē ir ne mazāk kā piecu ražotāju apvienība, kuras pamatdarbība ir biedru saražoto produktu realizācija. Pasākuma ietvaros ražotāju grupa īsteno Atzīšanas plānu, un ne vēlāk kā pēc pieciem gadiem grupa kļūst par ražotāju organizāciju.

LAA uzskata, ka tieši produkcijas realizācija ir viena no sāpīgākajām tēmām augļkopībā. Lai gan arvien biežāk redzam vietējo audzētāju produkciju parādāmie lielveikalu plauktos, tomēr ir ļoti daudzas mazas saimniecības, kas nevar atrast savu tirgu. Tad vai nu produkcija tiek realizēta naksts tirgū, vai sliktākajā gadījumā paliek uz lauka. Šeit gan jāmin klāt vēl viena problēma, produkcijas uzglabāšana un pirmapstrāde. Kā redzam zemāk esošajā grafikā, lielākā daļa augļkopības saimniecību ir nelielas, tādēļ kooperēšanās ir ļoti būtiska, tā varētu palīdzēt atrisināt gan uzglabāšanas, gan realizācijas problēmu. Lai kooperatīvs varētu iziet atzīšanas procedūru, tajā ir jābūt minimums 10 biedriem un tas augļkopības nozares kooperatīviem ir apgrūtinājums, būtu nepieciešams atgriezties pie iepriekšējiem 5 biedriem. Lielveikali vēlas, lai zemnieks produkcijas piegādi varētu piegādāt ne vien pāris nedēļu gadā, bet maksimāli ilgākā laika periodā, tāpēc apvienojoties būtu izdevīgāk gan būvēt glabātuvi, veidot pirmapstrādi un slēgt līgumus ar tirgotājiem. Šobrīd jau darbojas vairāki augļu, ogu kooperatīvi, kā piemēram „Baltijas ogu kompānija”, „Zelta ābele”.



**Saimniecību sadalījums pēc augļu un ogu stādījumu platības lieluma komercdārzos
Latvijā (Pēc LAA datiem)**



Programma „Skolas auglis”.

Pagājušajā gadā darbību uzsāka programma „Skolas auglis”. Atbalstu piešķir par skolēniem sadalītiem svaigiem augļiem – āboliem, bumbieriem, lielo dzērvenēm – un dārzeņiem – kāpostiem, kolrābjiem, burkāniem un kāļiem – vai šo produktu asorti.

Kopumā LAA uzskata, ka programma ir izdevusies un pirmais gads noslēdzies veiksmīgi, tika pavisam izdalītas **1 706 010 porcijas ābolu**, viena porcija 100 grami.

Esam vien saņēmuši pāris sūdzības saistībā ar to, ka skolas labāk izvēlas pirkt šos augļus no saimnieciskās darbības veicējiem, kas nodrošina skolas ēdināšanu, līdz ar to audzētāji par produkciju saņem mazāku atlīdzību, vai arī izvēlas savu produkciju realizēt citur.

Lai gan pagājušajā gadā nebija īpaši laba ābolu raža tomēr liels iebildums nesaņēmām arī no skolām, bet bija gadījumi arī kad zvanīja no skolas un lūdza palīdzību atrast kādu augļkopības saimniecību, kas varētu piegādāt produkciju. Iespēju robežās LAA vienmēr ir palīdzējusi atrisināt radušās problēmas.

Akcīzes degviela

Sākot ar šo gadu tika ieviests papildus noteikums bezakcīzes degvielas saņemšanai :

akcīzes nodokļa atbrīvojumu dīzeļdegvielas iegādei ir tiesīgs saņemt lauksaimniecības produkcijas ražotājs kuram ieņēmumi no ha ir vismaz 200Ls. Jau pavasarī saņēmām audzētāju iebildumus par šo lēmumu un tika sagatavotas arī vairākas vēstules gan ZM gan LOSP.

Galvenais pamatojums, ka ja augļu dārzs ir nupat kā iestādīts, viņš nekādā gadījumā nevar nest peļņu, kā redzam augstāk redzamajā tabulā par stādījumu ražošanu, tad ir kultūras, kuras sāk ražot tikai sestajā gadā, bet tas nebūt nenozīmē, ka dārzu šajā laikā var nekopt, tieši otrādi.

Tāpat vairāki augļkopji apgalvoja, ka mēdz būt gadi, kad laika apstākļu dēļ no tā hektāra nevar iegūt pat tos 200 Ls, tāpēc asociācija ierosināja ražojošiem augļu dārzniekiem ieņēmumus no ha aprēķināt kā **vidējo 3 gadu periodā**, kuriem vidēji jābūt vismaz 200 latu no hektāra (neieskaitot saņemto valsts un Eiropas Savienības atbalstu).



Sezonas strādnieki.

Augļkopībā un citās lauksaimniecības nozarēs vasaras sezonā, tiek nodarbināts liels skaits strādnieku, kuri strādā neilgu laiku, dažreiz tās ir tikai pāris dienas. Bieži vien šinī jomā strādājošie netiek noformēti darbā un par viņiem nemaksā nodokļus. Tāpēc LAA aicina izmantot citu valstu pieredzi, kur par katru šāda veida sezonas strādnieku aprēķina konkrētu summu no izmaksātās darba samaksas mēneša laikā. Šāda sistēma mazinātu nevienlīdzīgu konkurenci, piemēram ar Polijas lauksaimniekiem, kā arī pašmāju negodīgajiem sezonas strādnieku nodarbinātājiem, palīdzētu apkarot ēnu ekonomiku.

Esam nolēmuši turpināt risināt šo jautājumu vismaz ražas novākšanas jomā.



IEROSINĀJUMI

- 1) Nepieciešams **izveidot datu bāzi par komercaugļkopību**, kurā būtu ietverta informācija gan par augļu koku un ogulāju platībām, gan arī par šķirnēm un iegūstamajām ražām. Lai to īstenotu vajadzētu apsekot saimniecības klātienē un novērtēt dārzu stāvokli un saimniecības nākotnes prognozes.
- 2) Jāturpina atbalstīt ilggadīgo stādījumu ierīkošana, jo pēc statistikas datiem redzams, ilggadīgo stādījumu platības ir nepietiekošas.. Lai sasniegtu 80 tūkstošus ha ilggadīgo stādījumu un varētu daļēji nodrošināt vietējo tirgu un pārstrādātāju prasības, tad turpmākos 10 gados ir jāiestāda 20 000ha., kas it gadā 2000ha. Bez atbalsta tas nav iespējams.
- 3) Investīciju programmās jāveic izmaiņas noteikumos tā, **lai elektroenerģijas pievadīšanas būvniecības izmaksas varētu iekļaut projekta izmaksās.**
- 4) Saistībā ar integrēto audzēšanas sistēmu vajadzētu izstrādāt augļkopjiem paraugus kā pareizi aizpildīt visus nepieciešamos žurnālus, tas atvieglotu darbu arī VAAD. LAA uzskata, **ka jāstrādā pie integrētās audzēšanas sistēmas saglabāšanu pēc 2013. gada un lai par to drīkstētu saņemt atbalstu.**
- 5) Nepieciešams vairāk stāstīt un skaidrot kādēļ vajag veidot ražotāju grupas. LAA to dara savos rīkotajos pasākumos, bet iespējams vajadzētu arī papildus ZM rīkotus seminārus. Jāveic izmaiņas augļkopju kooperatīvu atzīšanas noteikumos, **nosakot minimālo biedru skaitu- 5 biedri.**



IEROSINĀJUMI

- 6) Veikt izmaiņas noteikumos par bez akcīzes degvielu piešķiršanas noteikumiem augļkopjiem.
- 7) **Mainīt nodokļu maksāšanas sistēmu sezonas darbiniekiem.**
- 8) **Vienkāršot mājražotāju tirdzniecības noteikumus**, lai augļu un ogu pārstrādes produktus mājražotājs drīkstētu tirgot kooperatīvu veikalos.
- 9) Jāatjauno dārzkopju(augļkopju) apmācības Bulduru dārzkopības skolā un arī Lauksaimniecības universitātē. Jāatjauno mācību saimniecības reģionos pie sekmīgākajiem dažādu augļkopības kultūru audzētājiem un jāveic apmācības augļkopjiem, kā arī šīs saimniecības varētu būt prakses vietas studentiem. **Šim mērķim jāpiešķir valsts finansējums.**
- 10) Jāveic augļu tirgus analīze Latvijas valstī, jānoskaidro kāds ir importa apjoms, cik nodrošina vietējais sektors un kāda ir cenu politika lielveikalos un Latvijas augļu ražotāju daļa šinī tirgus sektorā. Valsts institūcijām jāpieņem lēmums, kas to veiks, lai rezultāti būtu ticami un korekti.



Paldies par uzmanību

